

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroske ulice št. 5. — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobijo se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za ostanila se plačuje od navadne vrtice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nemški „šulverein“ hira.

Pred tednom je imel nemški „šulverein“ na Dunaju svoj občni zbor. Vršil se je precej mirno, ker nemški nacionalci niso bili v večjem številu zastopani. Pomenljivo za sedanje politične razmere v Avstriji je pač to, da je društvu izrekel svoje simpatije namestnik grof Kielmannsegg. Mestni zastop dunajski pa ni bil oficijelno zastopan, kar seveda nemškim liberalcem ni po godu.

V imenu liberalnih mestnih odbornikov je pa pač društvo pozdravil občinski odbornik žid Wunsch. Dohodkov je društvo lani imelo 274.933 gold., kacihi 10.000 gld. manj nego prejšnja leta. Za šole se je izdalo 244.527 gld. Čistega premoženja ima društvo blizu pol milijona goldinarjev. Vzdrževalo je lani 28 šol s 67 razredi, dočim jih je predlanskim 29 s 69 razredi.

Predsednika namestnik dr. Viktor pl. Kraus je obžaloval, da nemško prebivalstvo dovolj ne podpira društva, in tožil, da so ljudske mase popolnoma ravnodušne za narodno čast in da nekateri ljudje le svete dajo, a žrtvovati pa nečejo ničesa. Za vzgled je stavil Čehe in njih „Matico Školsko“. Tožil je, da celo na Dolenjem Avstrijskem napreduje slovanska agitacija.

V planinskih deželah Slovenci dalje prodirajo, Nemci se pa umikajo. Lani je ministerstvo dovolilo koroskim občinam slovenski dopisovati z uradi. To se je zgodilo proti volji deželne vlade. Štajarski Slovenci zahtevajo, da se deželni šolski svet in kmetijska družba razdelita v dva oddelka. V Kranju se je pa za Slovence otvorila nova gimnazija. Slovansko gibanje narašča celo v nemških občinah, kakor v Radgoni. Slovenski delavci v Žalcu so se organizovali na narodni podlagi. Mariborsko slovensko glasilo že trdi, da je južna Štajarska že popolnoma slovenska. Potem je prešel govornik na celjsko vprašanje, na katerem se pokaže, če imajo Nemci še kaj upornosti.

Malo nepovoljen je bil pač predlog krajne skupine Nemški Jasniki, naj se pravila predelajo, da bodo skupine same odločevale o vzprejemu članov. Ta predlog je bil očitno naperjen proti židom. Bati se je bilo, da se o tej stvari razbije društvo. Razgovor o tem predlogu je bil živahen, ali naposled se je pa stvar izročila glavnemu vodstvu, da popraša krajne skupine, kake premene pravil da želé in kako bi se dalo doseči živahnije društveno delovanje, in poroča potem zboru drugo leto. —

K temu poročilu moramo dostaviti par besedij. Prvi dunajski podžupan in vodja županstva, dr. Karol Lueger, teh zborovalcev ni pozdravil v imenu mesta. Ko so ga liberalci zato prišli v mestnem zastopu, povedal jim je na vsa usta, da je „šulverein“ liberalno in politično društvo.

Ko je dunajska „šulvereinova“ podružnica napravila dan po zborovanju veselico na čast pruskim (!) gostom, ni hotelo nobeno dunajsko pevsko društvo sodelovati. Večina krščanskih nemških Dunajčanov tedaj za „šulverein“, ki celó iz Prusije dobiva podporo, nikakor ne mara; le nemški zagrizenci in pa votli nemškutarji. Torej proč s „šulvereinom“, ker je za Nemce nepotrebno, za Slované pogubno, pa tudi politično društvo, kakor je omenil državni poslanec dr. Dyk oni dan v interpelaciji do ministerskega predsednika!

Gospodarska knjiga.

(Konec.)

Drugič bo knjiga našemu kmetu veliko koristila s tem, da bo pomagala odpraviti pijavko narodnega blagostanja — oderuštvo ali goljufijo. Žalibog, da so mnogi naši kmetje še vedno tako priprosti, da gredo v kupčiji na roke brezvestnim ljudem, kateri se jim znajo sladkati in prilizovati. Toda ne mine par let tega dobrikanja, pa pride ubogi kmet popolno v oblast takemu oderuhu, večinoma židu, in v kratkem tudi na boben. Če pa imaš v knjigi natančno pisano, kako si trzil z njim, ne bode te mogel tako hitro prijeti. Natančen račun, katerega ljubi vsak pravični človek, le goljuf ne, bode ti kmalu pokazal, koliko si mu v resnici dolžen, pa bo ti tudi pokazal, koga imaš pred seboj, namreč — goljufa. In če hočeš sebi dobro, odkrižal se ga boš kar najprej mogoče. Če bi si vsi kmetje omislili natančne knjige, bi se takim in enakim goljufijam najprej storil toliko potreben konec!

Tretjič bo knjiga tudi veliko koristila kmetom s tem, da bo jim pomagala pravično plačevati služabnike in delavce. Kolikrat je ravno vsled računa med gospodarji in delavci prepir, jeza in sovraštvo, celó tožbe pogosto izvirajo od nerednega plačevanja delavcev. Mislim, da ni mnogo kmetov, ki bi nalašč pritrgovali plačilo, temuče vse to izvira največ iz pozabljivosti. Če pa je v knjigi natančno zapisano, koliko se je obljubilo plačila in koliko že je delavec sprejel, potem ni mogoče več kake pomote, in delavec bo šel od kmeta zadovoljen, — ne bode ga klet in obrekoval, kakor se sedaj pogosto sliši med ljudstvom.

Toda ne samo gospodarstva stroške in dohodke zapisuje si kmet v knjigo, temuče zapiše naj si natanko tudi vse pridelke svojega posestva. To je jako koristno zategadelj, da lahko razvidi, ali napreduje z njimi ali ne. Zraven tudi spozna, koliko pridelkov potrebuje za dom in koliko mu jih ostane za kupčijo. Dosti je kmetov, ki v jeseni pridelke za nizko ceno prodavajo, spomladi pa jih večkrat morajo sami in za visoko ceno

kupovati. Sploh pa bo taka knjiga — kolikor stareja, toliko boljša — nadomestovala kmetu dobrega in skušenega prijatelja, ki mu bo krajsala večkrat dolgočasne ure in mu dostikrat kaj dobrega svetovala.

Pa ne samo kmetu je jako koristno zapisovanje stroškov in dohodkov svojih, tudi rokodelcem in drugim delavcem bi ono jako koristilo. Spoznali bi ob koncu leta, koliko so med letom zaslužili, in ko bi morebiti ne zapravljali, koliko bi si lahko prihranili za starost! To bi jih nagnilo k varčnosti, in marsikateri bi si tako opomogel, da bi si pozneje pridobil domače ognjišče ter bi se mu ne trebalo po svetu potikati s trebuhom za kruhom. Premislite si ta moj svet, dragi rokodelci, in ravnajte se po njem, pa boste videli že čez malo let, da vam bo veliko koristil.

Ne bom več našteval mnogih in raznih potreb ter koristij gospodarske knjige za kmeta, le toliko še rečem, kdor ima skrb in veselje do gospodarstva, imel bo v knjigi, ako si jo natančno piše in rabi, vsikdar dobrega svetovalca, kar je posebno mlajšim kmetom veliko vredno. Po jednej strani bo jih svarila pred razvradami, branila pred goljufi in odkrivala vse rane gospodarstva, da se za časa popravijo; po drugi strani pa jih bo učila, kje in kako napredovati z dohodki, ter jih bogatila z izkušnjami.

Pohorski.

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Konec.)

Druga božja pot v Trsat l. 1894. je bila zadnja njegova pot na zemlji. Kosar piše gospodu župniku¹⁾, ki je bil pripravljen, spremljati ga v morsko kopel lko: »V Reki bi prenočila in se jutraj peljala v Trsat, ker je nekaj časa bivala Nazareška ali Lavretanska Mati božja, in bi tako z božjo potjo pod varstvom Marije začela svoje zdravljenje«.

Preden se Kosar poda na pot, rešil je slednjo uradno pismo, tako, da ni niti enega ostal na dolgu. Tudi je uravnal vse svoje zasebne račune in jih izročil izvršitelju svoje oporoke, rekši: to je premoženje stolnega kapitola, to je moje, to je denar mojih služabnic, to je denar za tiste sv. maše, ki še jih nisem odslužil: da ne bo nobene zmote, če bi me ne bilo več nazaj. V četrtek (7. jun.) nam poštni vlak odpelje Kosarja na jug. Ravno osem dnij pozneje se vrača vlak, vozeč mrtvo truplo preblegega pokojnika.

O tem potovanju poroča nam spremljevalec: »Ko se vračava iz Trsata v Reko, vlije se grozna ploha, in menda je piš in dež rajnemu gospodu nekoliko škodoval. V Reki sva imela južino, in okoli dveh popoldne odlaziva na parobrodu proti Iki. Rajni gospod so bili na barki jako dobre volje; govorili so z raznimi ljudmi, zdaj hrvaški, zdaj nemški, zdaj laški. Ob petih prideva v Iko. Predstojnik duhovnega sanatorija (zdravilnice) naju je sprejel v vrtu, usmiljene sestre naju pozdravijo pri vratih, oba bila sva prav vesela. Rajni gospod so imeli dve sobi v prvem nadstropju«.

»V soboto sva se predpoludne oba v morju kopala. V vodi se je rajnemu spodrknilo in prišli so pod vodo. Ročno jih primem za roko, jih vzdignem ter prašam, kaj da je? — ne odgovorijo mi ničesar. V nedeljo (10. jun.) jih je mrazilo, in zavoljo tega se niso šli kopat. Pri obedu in pri večerji so bili prav dobre volje. Po večerji so se pa v vrtu sprehajali ter Mariji

vezali — zadnjokrat — rožni venec; Mati brezmadežna pa je v nebesih pripravljala venec svojemu zvestemu sinu. Predno pa so se k počitku podali, šli so rajni še v kapelico obiskat sv. Rešnjega Telesa. Kdo bi mislil, da jim bo nebeški Ženin tako brzo — prav opolnoči — vrnil obisk?«

»Drugo jutro bilo nam je sumljivo, da rajnega oči določeni uri ni bilo v kapelo, da bi služili sv. mašo. Ravno sedim pri zajutruku, ko mi pride usmiljena sestra praviti, da gospod prelat čisto trdi v postelji ležijo. Mislin si, jih je pač božjast prišla, kakor drugekrat. Ko pa stopim v izbo, sodil sem, da spijo; usta so zapreta, oči zatisnena in postelja lepo urejena, kakor bi zaspali brez vsacega smrtnega boja. Ko pa potipam roke, bile so mrzle; zopet jih potipam, a ostale so mrzle roke, ki so mi toliko dobrega storile. Zdravnik je sodil, da so rajni gospod umrli za kapjo in da so že okoli polnoči izdihnili svojo dušo.«

Brzjavno poročilo o smrti prelata pretreslo je naša sreča. Žalostne novice skoro ne moremo verjeti. Ko pa o naši britki zgubi ne moremo več dvomiti, skregali smo se z belo ženo, ki je ravnokar zbrisala smrtno koso, s katero je pokosila preblegega prelata. Nemila smrt, kaj si vendar storila! Zakaj je segla tvoja mrzla roka po tako dragem življenju? Zakaj si ugasnila luč, ki je v hiši božji tako svetlo gorela? Zakaj si pokosila cvetlico, ki je tako lepo dišala na slovenskem polju? Zakaj si ustavila bogoljubno srce, ki je tudi za drage brate bilo vsaki čas? Plakaj lavantinska škofija za svojim najboljšim delavcem v tvojem vinogradu! Razobesi slovenski narodni dom žalostno bandero, zrušil se ti je velikanski steber, in škoda je nepopisljiva!

Strašna smrt, če si hotela raniti veliko srečo, nagodilo se ti je! Kakor tat utrgala si v hišo stolnega kapitola ter pobrala najdražji zaklad. Veliko smo zgubili, a mogočnega priprošnika v nebesih pridobili. Tolaži nas pa naša sv. vera, ki nam zatrjuje »da ljubezen nikoli ne mine«. Vezi ljubezni med nami smrt ni pretrgala, za to je pretopa njena kosa!

Dasiravno pa je prišel ženin opolnoči, vendar ni iznenadil duše modrega moža, nego našel jo je pripravljeno. To zlasti prča njegova oporoka od 10. junija 1889, ki se na čelu tako glasi: »Oskrbi svojo hišo, umri boš.« Mnoga znamenja vedno bolj pogosto ponavljajočih se nekdanjih boleznij me opominjajo, da število mojih dnij doteka ter mi nastaja dolžnost, po tem povelju božjega preroka oskrbeti svojo hišo, dokler sem pri čisti in zdravi pameti, kar tudi storiti hočem v naslednji lastnoročno pisani svoji oporoki«.

Živo obžalujemo, da raniki ni prejel sv. zakramenta za umirajoče, a od druge strani sigurno trdimo, da ni šel v večnost brez popotnice. Kolikokrat je v svojem življenju v zgovorni besedi priporočal ljudstvu in še zlasti tudi duhovnikom, naj pri vsakem sv. obhajilu napravijo dober namen, da njim bodi sv. obhajilo tudi popotnica, ako bi jih Bog utegnil naglo k sebi poklicati. Kosar je pa še dan pred svojo smrtjo maševal, in prav gotovo tudi sam ni storiti zamudil, kar je drugim priporočal storiti.

Pogreb prelata se je vršil 14. jun. izvanredno slovesno. Ob 11. uri dopoldne se je truplo pripeljalo skrbjo gospoda stolnega dekana²⁾, ki se je po mrliča potrudil v Iko, iz južnega kolodvora v stolnico. Popoldne ob treh so bile v stolni cerkvi mrtvaške molitve. Slovo so ganljivo govorili sami milostni knezoškof, ki so potem tudi vodili spreved na mestno pokopališče.

Duhovnik po božji volji, vrli narodnjak, čisti značaj

¹⁾ Duhovni svetovalec Peter Erjavec.

²⁾ IV. Kralj. 10, 1.

³⁾ Lovra Hrg.